

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.001.06.2023

Pani
Grażyna Łukasiewicz
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej w Rykach
ul. Karola Wojtyły 29
08-500 Ryki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/001 Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. – wykorzystanie dotacji celowych z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku osłonowego i realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rykach, 08-500 Ryki, ul. Karola Wojtyły 29 (dalej: OPS).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grażyna Łukasiewicz, Kierownik OPS od 1 lutego 2019 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontrolerzy	Piotr Kwaśniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/29/2022 z 1 lutego 2023 r. (akta kontroli str. 3-4)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny pod względem legalności, rzetelności i gospodarności wykorzystania przez OPS dotacji celowej z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku osłonowego oraz realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
Zakres kontroli	Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w trakcie kontroli, polegające na analizie przyznania, wykorzystania i rozliczenia dotacji z budżetu państwa. Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. <i>Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.</i>

III. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykorzystanie przez OPS dotacji na finansowanie wypłat dodatku osłonowego oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego i realizację zadań z tego funduszu.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Dotacje z budżetu państwa zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i terminowo rozliczone. Rzetelnie weryfikowano wnioski o przyznanie dodatków i świadczeń oraz terminowo dokonywano ich wypłaty.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: ustawa o NIK).

² W kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykorzystanie dotacji celowej z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku osłonowego

Opis stanu faktycznego

1.1. W OPS do 31 stycznia 2022 r. złożono 393, a od 1 lutego do 31 października – 560 wniosków o wypłatę dodatku osłonowego (dalej: wnioski) w podstawowych kwotach na podstawie art. 2 ust. 5 ustawy z 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym⁴.

Na podstawie złożonych wniosków dokonano wypłaty dodatku osłonowego do 31 marca w 388 sprawach, a do 2 grudnia 2022 r. w 441. Liczba wniosków rozpatrzonych odmownie wyniosła 86, a nierozpatrzonych – 38. Przyczyną odmowy przyznania dodatku było przekroczenie dochodu lub złożenie wniosku kolejny raz po dokonaniu wypłaty, a pozostawienia wniosku bez rozpoznania – rezygnacja lub śmierć wnioskodawcy oraz nieuzupełnienie wniosku o wypłatę dodatku.

W ww. terminach złożono odpowiednio: 368 oraz 1664 wnioski o wypłatę dodatku osłonowego w podwyższonych kwotach na podstawie art. 2 ust. 6 ustawy o dodatku. Na podstawie tych wniosków dokonano wypłaty dodatku osłonowego do 31 marca w 456 sprawach, a do 2 grudnia 2022 r. w 1438. Liczba wniosków rozpatrzonych odmownie wyniosła 126, a nierozpatrzonych 12.

Liczba wniosków, na podstawie których dokonano wypłaty do 31 marca jako I rata, na podstawie art. 2 ust. 8 ustawy o dodatku, była równa wnioskom, na podstawie których dokonano wypłaty maksymalnie do 2 grudnia 2022 r. jako II rata. Nie wystąpiły przypadki składania wniosków po 31 października 2022 r.

(akta kontroli str. 5-8)

1.2. W wyniku analizy 45 spraw, w których wypłacono dodatki na łączną kwotę 28,2 tys. zł oraz 10, w których wydano decyzje o odmowie przyznania prawa do dodatku osłonowego, ustalono m.in., że 44 wnioski były kompletne i prawidłowo wypełnione, a OPS w 11 przypadkach skutecznie wezwał wnioskodawców do poprawienia lub uzupełnienia braków wniosków. Wnioski zweryfikowano pod kątem liczby osób wchodzących w skład gospodarstwa domowego oraz kryterium dochodowego. Wnioski⁵ składane na podstawie art. 2 ust. 6 ustawy o dodatku były weryfikowane pod kątem wpisania lub zgłoszenia głównego źródła ciepła do centralnej ewidencji emisyjności budynków (CEEB)⁶. Fakt przeprowadzenia powyższych weryfikacji został udokumentowany.

W przypadku 45 spraw, w których przyznano prawo do dodatku, przesłano wnioskodawcom informacje o przyznaniu dodatku na wskazany adres poczty elektronicznej lub przygotowano pisemną informację do odbioru osobistego. W każdym przypadku odmowy przyznania prawa do dodatku osłonowego wydawano stosowną decyzję, zgodnie z art. 2 ust. 11 ustawy o dodatku. Od momentu złożenia wniosku do jego rozpatrzenia upłynęło od 9 do 136 dni (w trzech przypadkach powyżej 60 dni⁷). W sprawie długotrwałego załatwiania trzech spraw

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 169, ze zm. (dalej: ustawa o dodatku).

⁵ 47 wniosków, z tego 43 rozpatrzono pozytywnie a cztery odmownie.

⁶ Weryfikacja głównego źródła ogrzewania była przeprowadzana w każdym przypadku od 12 sierpnia 2022 r., na podstawie art. 2 ust. 17a ustawy o dodatku, dodanego art. 20 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 141, ze zm.).

⁷ Tj. 64, 67 i 136 dni.

Kierownik OPS wyjaśniła, że wynikało to z: niedostarczania dokumentów przez wnioskodawców, telefonowania do nich z ponagleniem i ostatecznie wysyłania wezwań do uzupełnienia braków formalnych. Poza tym rok 2022 był szczególnie intensywny dla pracowników OPS. Powodem wzmożonej pracy była m.in. wojna w Ukrainie i jej obywatele szukający wsparcia i pomocy na terenie Gminy Ryki. Ustawa z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁸, przewidywała szereg rozwiązań i uprawnień dla obywateli Ukrainy. Część zadań przewidzianych w tej ustawie zostało zleconych do realizacji pracownikom OPS. Praca z obywatelami Ukrainy zajmowała dużo czasu, w szczególności ze względu na barierę językową.

W każdym przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku wypłacono dodatek w dwóch lub jednej racie, w terminie do 31 marca 2022 r. oraz do 2 grudnia 2022 r., zgodnie z art. 2 ust. 8 ustawy o dodatku.

Przyczyną wydania 10 decyzji odmownych było: przyznanie dodatku wcześniej⁹ (cztery przypadki) oraz przekroczenie progu dochodowego (sześć przypadków).

(akta kontroli str. 9-205)

1.3. Zgodnie z art. 3 ust. 3-5 ustawy o dodatku złożono do Wojewody Lubelskiego kwartalne wnioski o przyznanie dotacji, w dniach: 14 lutego, 15 marca, 9 czerwca i 13 września 2022 r., na łączną kwotę 2323,9 tys. zł. W ramach tych wniosków do Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej: LUW) składano miesięczne zapotrzebowania na środki z budżetu państwa na wypłatę dodatków osłonowych. Środki z LUW zostały przekazane w terminach i kwotach zgodnych z zapotrzebowaniem, tj. na miesiąc: marzec – 620 tys. zł, kwiecień – 459 tys. zł, maj – 326,4 tys. zł, lipiec – 25 tys. zł, sierpień – 200 tys. zł, wrzesień – 200 tys. zł oraz październik – 145 tys. zł (łącznie 1975,4 tys. zł).

(akta kontroli str. 206-221)

1.4. Według zapisów konta 130 Rachunek bieżący jednostki¹⁰ OPS otrzymał środki finansowe z LUW, w terminach i kwotach zgodnych z zapotrzebowaniem. Wydatki ogółem na dodatek osłonowy wyniosły 1922,9 tys. zł, w tym 1885,2 tys. zł stanowiły wypłaty dodatku osłonowego, a 37,7 tys. zł – koszty obsługi zadania. Koszty obsługi, zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o dodatku, stanowiły 2% łącznej kwoty dotacji. Zwrotu niewykorzystanej kwoty (52,5 tys. zł) dokonano 29 grudnia 2022 r.

Powyższe kwoty oraz dane liczbowe wykazane w pkt. 1.1 wystąpienia były zgodne z wykazanymi w rozliczeniu dotacji, przedkładanym Wojewodzie na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy o dodatku.

(akta kontroli str. 221-232)

1.5. W wyniku analizy 60 spraw na łączną kwotę 41,2 tys. zł ustalono, że OPS wypłacił wszystkie należne świadczenia w terminach ustawowych, tj. na podstawie wniosków złożonych: do 31 stycznia wypłacono dodatek do dnia 31 marca 2022 r. (I rata), a na podstawie wniosków złożonych w okresie od 1 lutego do 31 października 2022 r. (oraz II rata złożonych do 31 stycznia) – do 2 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 24-133, 240)

1.6. Zgodnie z art. 4 ust. 3 ustawy o dodatku terminowo przedstawiano Wojewodzie, kwartalne rozliczenia dotacji środków z wyodrębnieniem liczby i kwoty wypłaconych dodatków osłonowych.

(akta kontroli str. 233-239)

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 103, ze zm.

⁹ Dodatek przysługiwał jednorazowo.

¹⁰ Dział 852 Pomoc społeczna, rozdział 85295 Pozostała działalność, § 3110 Świadczenia społeczne.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności OPS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykorzystanie przez OPS dotacji celowej z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku osłonowego. Rzetelnie weryfikowano wnioski o przyznanie dodatków i terminowo dokonywano ich wypłaty. Dotacje z budżetu państwa wydatkowano zgodnie z przeznaczeniem i terminowo rozliczono.

OBSZAR

2. Wykorzystanie dotacji celowej z budżetu państwa na realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego

2.1. Dotacja celowa z budżetu państwa na realizację zadań z funduszu alimentacyjnego

Opis stanu
faktycznego

2.1.1. Kwota dotacji otrzymanych w 2022 r. na realizację świadczeń alimentacyjnych wyniosła 558 tys. zł i była równa kwocie zaplanowanej, z czego wykorzystano 541,4 tys. zł (97%). W porównaniu do 2021 r. dotacja otrzymana w 2022 r. była mniejsza o 43 tys. zł, tj. o 7,2%, a wykorzystana o 53,1 tys. zł, tj. o 8,9% (w 2021 r. dotacja otrzymana i wykorzystana wyniosła odpowiednio: 601 tys. zł i 594,5 tys. zł).

W 2022 r. na wypłatę świadczeń wydatkowano 525,6 tys. zł, a koszty obsługi zadania wyniosły 15,8 tys. zł i zgodnie z art. 31 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów¹¹, stanowiły 3% dotacji.

Kierownik OPS wyjaśniła, że głównymi przyczynami spadku wielkości środków z funduszu alimentacyjnego w 2022 r. w porównaniu do 2021 r., zarówno po stronie planu, jak i jego wykonania, było m.in.: spłacenie przez dłużników alimentacyjnych zadłużenia oraz zgony dłużników alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 140, 241-256)

2.1.2. Koszty realizacji zadań z funduszu alimentacyjnego w 2021 r. i w 2022 r. były w całości sfinansowane z dotacji z budżetu państwa. Nie kierowano do Gminy Ryki wniosków ani monitów o dodatkowe środki, ponieważ nie było takiej potrzeby.

Wnioski o przyznanie środków z funduszu alimentacyjnego przekazywano do czwartego dnia każdego miesiąca. Środki wpływały do 20 dnia miesiąca, przed planowanym terminem wypłaty. Występowanie o przekazanie dotacji odbywało się w 2022 r. w kwotach miesięcznych od 40 tys. zł do 49 tys. zł, zgodnie z faktycznym zapotrzebowaniem określonym przez OPS.

(akta kontroli str. 134-140, 257-312)

2.1.3. Niewykorzystane środki finansowe z dotacji budżetu państwa przeznaczone na realizację zadań z funduszu alimentacyjnego (w 2021 r. 6,5 tys. zł, i w 2022 r. 16,6 tys. zł) zostały terminowo zwrócone do budżetu państwa. W wyjaśnieniu przyczyn niewykorzystania i zwrotu ww. kwot Kierownik OPS podała, że wynikało to m.in. z: przekroczenia kryterium dochodowego, co skutkowało wypłatą świadczeń w niższej wysokości (tzw. „złotówka za złotówkę”), całkowitego spłacenia zadłużenia alimentacyjnego przez dłużników, porozumienia się z dłużnikiem i spłacania przez niego zadłużenia, zaprzestania kontynuowania nauki w szkole, a tym samym ustania uprawnienia do świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 140, 241-243, 257, 285)

2.1.4. Kwartalne sprawozdania RB-50 o wydatkach związanych z wykonywaniem

¹¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1205, ze zm. (dalej: ustawa o pomocy).

zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami za 2022 r. zostały przekazane do Gminy: 11 kwietnia, 8 lipca i 10 października 2022 r. oraz 31 stycznia 2023 r., tj. w terminach określonych w zał. nr 41 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej¹².

(akta kontroli str. 313-344)

2.2. Prawdliwość realizacji zadań z funduszu alimentacyjnego

2.2.1. Kwartalne sprawozdania rzeczowo finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy sporządzono z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych i przekazano Wojewodzie 11 kwietnia, 11 lipca i 12 października 2022 r. oraz 12 stycznia 2023 r., tj. w terminach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy¹³.

(akta kontroli str. 360-401)

2.2.2. W 2022 r. wypłacono 1182 świadczenia uprawnionym osobom na łączną kwotę 525,6 tys. zł. Należności z tytułu zwrotu przez dłużników alimentacyjnych wypłaconych świadczeń na 31 grudnia 2022 r. wyniosły 8183,1 tys. zł. Kwota zwrócona przez dłużników alimentacyjnych w 2022 r. stanowiła 424 tys. zł. Kierownik OPS wyjaśniła, że analizowano efekty uzyskane w wyniku wydatkowanych środków m.in. podczas sporządzania kwartalnych sprawozdań rzeczowo-finansowych oraz comiesięcznie podczas sporządzenia list wypłat świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Z powyższych sprawozdań wynikało, że corocznie zmniejszała się liczba osób uprawnionych, dla których wypłacano świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Na taki stan wpływ miały m.in. działania wobec dłużników alimentacyjnych podejmowane przez pracowników OPS, np. przeprowadzanie wywiadów alimentacyjnych, wnioski do prokuratury o ściganie dłużników alimentacyjnych za przestępstwa z art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹⁴, stała współpraca z komornikami sądowymi oraz urzędem pracy celem ich aktywizacji zawodowej itd. Efekty tych działań zostały również zauważone w piśmie LUW z 23 sierpnia 2022 r., w którym wskazano, że w 2021 r. procentowy wskaźnik skuteczności egzekucji należności dłużników alimentacyjnych wyniósł w województwie lubelskim 55,5%, natomiast w Gminie Ryki – 68,8%. Działania OPS miały na celu nie tylko zwiększenie skuteczności egzekucji należności dłużników alimentacyjnych, ale też zwiększenie świadomości społecznej o konsekwencjach wynikających z niewywiązywania się ze zobowiązań alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 136-139, 360-397)

2.2.3. Na próbie 30 wniosków o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego złożonych w 2022 r. i zakończonych wydaniem pozytywnej decyzji na łączną kwotę 62,7 tys. zł, ustalono, że spełniały one wymogi formalne i były rzetelnie analizowane pod względem kryteriów określonych w rozdziale 4 ustawy o pomocy i rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach w sprawach o ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego¹⁵. Wypłaty świadczeń odbywały się terminowo (w

¹² Dz. U. poz. 144.

¹³ Dz. U. poz. 1812.

¹⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.

¹⁵ Dz. U. poz. 1467.

okresach miesięcznych) oraz w kwotach określonych w decyzjach (od 235 zł do 500 zł na jedną uprawnioną osobę).

W 2022 r. nie wystąpiły przypadki wniosków rozpatrzonych negatywnie bądź nierozpatrzonych w ogóle.

(akta kontroli str. 402-482)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności OPS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego i wykorzystanie dotacji celowej z budżetu państwa na to zadanie. Otrzymane środki finansowe wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem, a decyzje w sprawie świadczeń wydawano po dokonaniu rzetelnej analizy złożonych wniosków o ich przyznanie.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie¹⁶ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia.

Lublin, dnia 17 marca 2023 r.

Kontroler

Piotr Kwaśniak
Główny specjalista kontroli państwowej

p.o. Dyrektor

Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Szempruch

.....
Podpis

.....
Podpis

¹⁶ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.